

Dış ticaret açığı artmaya devam ediyor

İhracata dayalı büyümeye bağlı olarak cari dengede, kurlarda, genel fiyat düzeyinde istikrar sağlanacağı varsayımı ne kadar gerçekçi? Bu yazımda dış ticaretimizin yapısı üzerinde durmak istiyorum.

Biraz da mecbur kaldığı için açıkladığı anlaşılan "İhracata dayalı büyüme" modeli çok erken bir aşamada zorlanmaya başladı. Böyle giderse yeniden model değişikliği yapmak gerekecek.

Aralık ayı dış ticaret rakamları geldiğinde İthalatta yaşanan artışın ihracattaki artıştan fazla olduğu görüldü. Oysa, Türk Lirası'nın değer kaybına bağlı olarak ihracat artışındaki trendin sürmesi beklenmekteydi. Bunun üzerine, yeni yılın ilk ayında gelen dış ticaret verileri de şaşırttı. İthalat artışı yine ihracat artışından fazla gerçekleşti. Dış ticaret açığı büyümeye devam etti. Aylık bazda dış ticaret açığı rekoru knıldı.

Türkiye'ye pandemi kaynaklı talep kayması kalıcı görünmüyor

Bu gelişmeler, "zayıf Türk Lirası uygulamasının ihracatı teşimadığına, ihracatta 2021 yılında elde edilen artışlara pandemi kaynaklı talep kaymalarının yol açtığına" yönelik tespitleri haklı çıkartan niteliktedir.

İhracat siparişleri, yedi aylık artış sürecinin ardından ocak ayında hız kesmiş durumdadır. İSO İmalat PMI (İmalat sarajı) satın alma yöneticileri endeksi verilerine göre; 10 sektörden 4'ünde yurtdışından alınan yeni siparişlerde artış kaydedilmiştir. Oysa, aralık ayında yedi sektörde ihracat siparişinde artış gözlenmişti. İhracat pazarlarında zorlanma yaşanmaktadır.

Buna paralel olarak, ocak ayında 10 sektörden 8'inde üretim faaliyetleri daralırken, sadece 2'sinde artış olduğu belirtilmiştir. Bu sektörler kimyasal, plastik, kauçuk, giyim ve deri ürünleri sektörleridir.

Dış ticaretimizde yapısal sorunlar var

Türkiye'nin ihracata dayalı büyüme modeli üzerinden başarılı olabilmesi ve cari dengesini sağlayarak kur baskısını ortadan kaldırmaması, ekonomideki yapısal değişimini tamamlaması ile mümkün olabilecektir. Oysa, mevcut yapımız henüz bu politikamızı destekleme açısından çok güçlü görünmemektedir.

Ne demek istediğimizi şöyle açıklayalım; Türkiye'nin cari açık sorununu çözebilmesi için ihracatın artış hızının İthalatın artış hızından fazla olması gerekmektedir. Diğer yandan ihracata dayalı üretimde İthalatın payının düşük olması da beklenir. Türkiye'nin ihracatı analiz edildiğinde, 2020 yılında toplam ihracatın %47.4'ü ara mallarıdan oluşurken bu oran 2021 yılında %51.1 olmuştur.

İthalat tarafına baktığımızda; 2020 yılında toplam İthalatın %74.3'ü ara mallarıdan oluşurken 2021 yılında bu oran %77.4'e yükselmiştir.

Bu veriler, ara malı bazında İthalata bağımlılığımızı net olarak göstermektedir.

Yüksek teknoloji ürünlerin payını artıramıyoruz

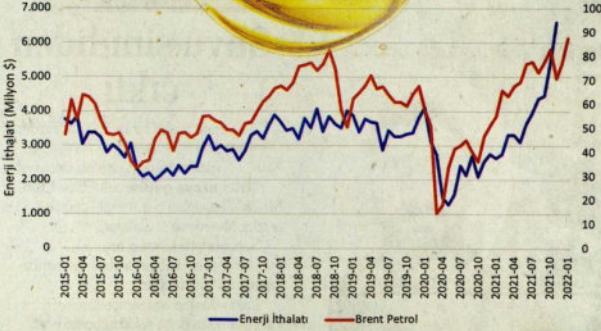
Katma değeri yüksek ürünlerin olması halinde ihracatın değerinin artabileceği bilinmektedir. Toplam İmalat sarajı ihracatının teknoloji ürünler bazında dağılımını incelediğimizde; 2020 yılında ihracatımız içinde yüksek teknoloji ürünlerin payı %3.4 iken 2021 yılında bu oran %3'e inmiş görünüyör. Aynı şekilde "orta yüksek teknoloji ürünler" in payı %35.9'dan %33.4'e iniyor ve "orta düşük teknoloji ürünler" in payı ise %27'den %31.1'e çıkıyor.

Prof. Erol Taymaz'ın tespitlerine göre; Türkiye 60'lı yıllarda neredeyse sadece tarımsal ürünler satıcısı durumunda. 70'li yıllara gelindiğinde tekstil ve hazır giyim öne çıkıyor. 90'lı yıllarda ağırlığı makine ve otomotiv alıyor. 2000'li yıllara geldiğimizde ihracat içinde ilk sırayı makine-otomotiv alırken tekstil ikinci sırada yer alıyor. Tarımın payı istikrarlı ama düşük bir seviyede kalıyor.

Peki bu alanlarda teknolojik dönüşüm gerçekleşiyor mu ve net ihracatçı olabiliyor muyuz? Otomotiv ve makine ihracatı temelde "orta teknoloji" grubuna giriyor. Aynı kategoride yer alan elektrik-elektronik (ağırlıklı dayanıklı tüketim) ürünleri yine yüksek katma değeri sağlamıyor.

Tüm bu gelişmelerden sonra, net ihracatçı olduğumuz gruplar incelendiğinde elimizde sadece tekstil-hazır giyim ve tarım-gıda kalıyor. Tekstil-hazır giyim ürünlerinde tutar olarak oldukça yüksek rakamları elde ederken, tarım tarafı düşük hacimli olarak net ihracat tarafında kalıyor. Yani, halen emek yoğun sektörlerde net ihracatçı durumundayız. Dayanıklı tüketim malları dahil diğer tüm sektörlerde net İthalatçı konumundayız.

Bu analiz gösteriyor ki yüksek katma değeri ve yüksek teknoloji ürünleri İhraç edemiyoruz. Bu durum ve enerji bağımlılığımız veri iken biz ne kadar istesek de ihracata dayalı büyümeyi gerçekleştirmemiz kolay görünmüyor.

PETROL
FİYATI
VE ENERJİ
İTHALATIENERJİYE
DİKKAT

GEÇTİĞİMİZ yıl yüzde 6 büyüyen küresel ekonominin bu yıl 4.5'lik bir performans göstermesi bekleniyor. Küresel büyümenin yavaşlaması enerji fiyatlarını dizginleyebilir. Ama jeopolitik risklerin tırmanması ve kuzey yarımkürenin sert bir kış geçirmesi petrol ve doğalgaz fiyatları üzerinde yukarı yönlü riskler doğuruyor. Petrol fiyatları üç haneli rakamları görmeden 70-80 dolar bandına inebilirse, dış ticaret açığının ve enflasyonun gerilemesinde işimiz kolaylaşır.

PMİ EŞİK
DEĞERİN ÜZERİNDE

HAFTANIN bir diğer önemli verisi imalat PMI rakamıydı. PMI ocakta 52,1'den 50,5'e düştü. Yeni siparişlerin yavaşlaması endeksi gerilettili. Öte yandan, kur ve faizlerde yaşanan gelişmelere rağmen, endeksin 50 eşik değerinin üzerinde tutunması, imalat **sanayimiz** için bir güç göstergesi niteliğinde. İstihdam istahının sürmesi ve tedarikçilerin teslim sürelerinde yaşanan hafif iyileşme, endeksin alt bileşenlerindeki pozitif gelişmeler olarak dikkat çekti. İç talebin üretimi destek olabilemesi için tüketici güveninin normalleşmesi ve reel ücretlerin erimemesi çok önemli.

ENFLASYON GÖRÜNÜMÜ

HAFTANIN merakla beklenen verisi hiç kuşkusuz enflasyondur. Ocakta yıllık tüketici enflasyonu %48,7'e yükseldi. Tütündeki ÖTV ayarlamasının yanı sıra doğalgaz ve elektrik fiyatlarında yaşanan artışlar enflasyon rakamlarında kendini hissettirdi. Rakamlar ayrıca döviz kuru geçişkenlik etkisinin de sürdüğüne işaret ediyor. TÜFE sepetindeki 409 maddeden 354'ünün ortalama fiyatları yükselmiş. Enflasyonun düşmesi için geçişkenlik etkisinin ve yayılım hızının yavaşlaması gerekiyor. Eğer kurda mevcut seviyeler korunur ve jeopolitik risklerin durumuna bağlı olarak petrol fiyatları gerilerse, 2022'nin ikinci yarısında enflasyonda ilümlü ve kademeli bir gerileme yaşanabilir.

Nurullah
GÜR

Ekonomik perspektif

nurullah.gur@sabah.com.tr

Enflasyonun düşmesi için geçişkenlik etkisi ve yayılım hızının yavaşlaması gerekiyor. Kurda mevcut seviyeler korunur ve jeopolitik risklerin durumuna bağlı olarak petrol fiyatları gerilerse, ikinci yarıda enflasyon düşer

Veri akışının yoğun olduğu bir haftaydı. İhracat ocak ayında yüzde 17.3 gibi etkileyici oranda bir artış kaydedse de dış ticaret açığının çift haneli (10.4 milyar dolar) görmesine engel olmadı. Açık, tüketim mallarından kaynaklı olarak artmadı. Hatta kur etkisinden dolayı tüketim malları ithalatında 2021'e kıyasla yüzde 1.7'lik azalış var. 9 milyar doların aylık enerji ithalatı, dış ticaret açığını arttıran ana faktör. Petrol ve doğalgaz fiyatlarındaki küresel tırmanış Türkiye gibi enerjide dışa bağımlı ülkelerin ithalat faturasını kabartıyor. Enerjiyi dışarıda tutmak da ihracatın ithalatı karşılama oranında 5.6 puanlık düşüş var. Üretim kapasitelerini artıran veya hammadde stoku yapan firmaların ithalat talepleri, bu farkı oluşturmaya benziyor. Sadece bir aylık veriye bakarak büyük çıkarımlar yapmamak ve karamsarlığa kapılmamak lazım. Yapılması gereken şey, yıla dair riskleri ve avantajları iyi tahlil edip, stratejileri ve politikaları buna göre belirlemek olmalı.

İHRACATTA HEDEF 250 MİLYAR \$

Öncelikle, geçen yıl yüzde 25-45 bandında ihracat artışı yaşadığımız ABD, AB ve İngiltere gibi gelişmiş pazarların 2022'de eskisi kadar canlı kalamayabileceğini dikkate almalıyız. Bu ülkelere para politikasının sıkılaşması veya sıkılaşma arifesinde olması, talebi baskılayacaktır. ABD'de salgının başlarında yüzde 33.8'e kadar yükselen kişisel tasarruf oranları, ekonominin açılması ve enflasyonun ısırma başlamasıyla birlikte yüzde 7.9'a kadar düştü. Tasarruflardan tüketime aktarılacak ilave limitlerin sonuna gelindi. İngiltere'de nisan itibarıyla ücretli kesimin vergi sonrası reel gelir artışının ekşiye düşmesi ve yaklaşık iki yıl ekşide kalması bekleniyor. Özetle, gelişmiş ülkelerde tüketicilerin harcamalarını kısma başladıklarını görebiliriz. ABD, AB ve İngiltere'de imalat PMI rakamları son 6 aydır kademeli olarak düşüyor. Tüm bu gelişmeler, gelişmiş ülkelere ihracatımızın artış hızında yavaşlama yaşanabileceğini söylüyor. Ama ihracat artış hızının ekşiye dönme ihtimali halen zayıf. Toplam ihracatımız 2022'de 250 milyar dolara doğru ilerleyişini sürdürebilir. Zira, Asya'daki tedarik sıkıntılarını ve artan taşımacılık maliyetleri ihracatçılarımıza belli avantajlar sunmaya devam ediyor.

	Ocak 2021	Ocak 2022
İhracat (Milyar \$)	15	17,6
İthalat (Milyar \$)	18,1	28
Dış Ticaret Dengesi (Milyar \$)	-3,1	-10,4
İhracat/İthalat (%)	83	62,8
İmalat PMI	54,4	50,5
TÜFE (Yıllık %)	14,9	48,7

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, TÜİK & İSO